

izostali su razlozi da se socijalizam na bilo koji način uvažava. Samo kapitalizam odgovara ljudskoj prirodi, a onaj ko drugačije misli je zatočnik iluzija ili totalitaran. Drugim rečima, ako danas u kapitalizmu neko izgleda to je otuda što malo jede. A masovne nasilne smrti slobodnog Zapada nisu zločini nego "cena slobode" i odbrane ljudskih prava i demokratije. Leševi Gulaga i Aušvica nisu isto što i leševi u Vijetnamu i Čileu. Iščezli socijalizam nije dovoljno zaboraviti, već njegovu prošlost treba preraditi u iluziju i totalitarizam. Ovde bi trebalo pokazati na primeru jednog uticajnog pisca kako se u novoj epohalnoj situaciji misao o društvu odnosi prema socijalizmu. Zašto se teško oteti demonizaciji poraženih režima i da li istorija pobedniku prašta zauvek?

3. 1. Neravnomerni razvoj antikomunizma.

Na gornja pitanja još uvek je teško odgovoriti, ali je vidljivo da ideološkom pobedniku na kraju 20. vekapripomaže nauka. Nikakvo čudo, jer misao o društvu nikada nije bila imuna prema epohalnim ideološkim obratima. Menjaju se i kritike socijalizma: od ranih marksističkih kritika boljševizma (Luxembourg, Kautsky, Trocki) preko različitih međuratnih disidentskih osporavanja (Souvarine, Grossman, Burnham), hladnoratovskih idealnotipskih teorija o totalitarizmu koje su poredile ili izjednačavale komunizam sa fašizmom (Talmon, Friedrich, Arendt), njihovog slabljenja od kraja 1960-ih do postupne obnove isključive kritike socijalizma kod francuskih novih filozofa (Glucksmann, Levy), nemačkih revizionista (Nolte), američkih liberala (Huntington, Fukuyama) sve do preobraćenih francuskih komunista i maoista (Furet, Courtois). U idejnopoličkom pogledu ojačale su različite verzije desničarskih ideologija sa trijumfalističkim "samorazumljivim" antikomunizmom. Kritike socijalizma su se razlikovale po idejnoj osmišljenosti, nasrtljivosti i originalnosti. Novi normalizovani antikomunizam u koji je sve teže sumnjati je nužno povlačio i izmene u odnosu prema fašizmu kod obnovljenih teorija o totalitarizmu. Vodeći autoriteti u ovim oblastima se menjaju, ustanovljavaju se novi klasici, ne retko bivši komunisti i revizionisti. Kraj hladnog rata je okončao antifašističku saglasnost stvorenu savezničkom pobedom 1945. Novi talas demonizacije nestalog evropskog jednopartijskog socijalizma u obnovljenim teorijama o totalitarizmu znatno je otežao racionalne istorijske, a time političke i moralne rasprave. Gorka je ironija da je pedesetogodišnjica poraza Hitlera i Musolinija obeležena pojačanim intelektualnim sporovima oko legalnosti evropskih pokreta otpora i antifašizma uopšte. To je kontinentalna pojava mnogo šireg obima nego što je bio nemački Historikerstreit koji je počeo o četrdesetogodišnjici poraza fašizma 1985, kao reakcija na Reganovo odavanje počasti mrtvim SS-ovcima u Bitburgu. Dok je tada u antifašizam posumnjao samo Nolte, ovoga puta su vodeći revizionisti stigli iz Francuske i Italije gde su novi fašistički pokreti doživeli snažniji uspon od nemačkih neofašističkih Republikanaca. Parafrizirajući naslov engleskog prevoda Nolteove knjige "Tri lica fašizma", T. Ejs je zapazio, da je danas teško pozdraviti Ernsta Noltea, Fransoa Firea i Renca de Felicea (De Felice) drugačije nego kao tri lica revizionizma (Abse 1996). U ovom prilogu biće reči samo o prvoj dvojici istoričara koji su bez sumnje ključni kritičari socijalizma nakon nestanka hladnog rata. U središtu analize je Fireova kritika socijalizma, a Nolte će biti uključen samo u meri kojoj je povezan sa Fireom.

Antikomunizam je na Zapadu bio stalno prisutan, ali njegovo jačanje nije u svim periodima teklo ravnomerno u glavnim kontinentalnim državama. U SAD i SR Nemačkoj jača odmah posle rata, dok je u Francuskoj i Italiji slab. U SR Nemačkoj posle 1968. teorije o totalitarizmu